

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ У 2021 РОЦІ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО МІСЯЧНИКА ШКІЛЬНИХ БІБЛІОТЕК

З 1 по 31 жовтня в рамках Міжнародного місячника шкільних бібліотек щорічно проводиться Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек (наказ МОН України від 12.08.2014 № 931).

Здобута Україною незалежність і побудова суверенної держави обумовили необхідність підвищення ролі бібліотек у відновленні історичної пам'яті народу, становленні його національної свідомості, вихованні гідності й патріотизму. Щоб пишатися рідним краєм і любити його, важливо добре знати його історію, мову, культуру. З огляду на це одним з пріоритетних напрямів патріотичного виховання молоді є краєзнавство, яке ґрунтується на принципах гуманізації, демократизації, системності, науковості й культури відповідності. Зміст краєзнавства формується навколо таких базових чинників, як природа, історія, соціальна сфера, що мають територіальну єдність у межах незначних за розмірами адміністративних одиниць. У цьому контексті краєзнавча робота є тим засобом виховання, який передбачає вільний вибір і необмежені можливості для творчості особистості в опануванні знань про різні сфери матеріального й духовного життя людей, локально близьких територій та набутті на цій основі певного соціального досвіду. Сучасний інтерес суспільства до проблем краєзнавства сприяє усвідомленню того, що любов до Батьківщини, почуття патріотизму, відповідальності за її долю формуються з дитинства. Освіта дітей завжди починається з ознайомлення з найближчим навколишнім світом і людьми, які живуть поряд. Саме цю роль виконує краєзнавство.

За умов розвитку масового краєзнавчого руху в Україні, відродження краєзнавства як галузі наукової та практичної діяльності, розширення його видів і форм, зростання інтересу до цієї сфери, а також ускладнення краєзнавчих інформаційних потреб українського суспільства бібліотечне краєзнавство стає одним із пріоритетних напрямів бібліотечної науки, практики, управління й освіти. Для України ця сфера бібліотечної діяльності характеризується національними особливостями процесу розбудови держави, є основою краєзнавчої україніки. Бібліотечне краєзнавство як складова загального уможливорює поширення краєзнавчих знань, організацію просвітницької діяльності за допомогою сучасних форм і методів. Бібліотеки формують фонди краєзнавчих і місцевих документів, довідково-пошуковий апарат, здійснюють бібліотечно-інформаційне обслуговування, готують краєзнавчі бібліографічні посібники та створюють бази даних, вебсайти, вебпортали, проводять методичну і науково-дослідну роботу в галузі краєзнавства.

Шкільна бібліотека як обов'язковий структурний підрозділ закладу загальної середньої освіти і важлива складова його освітнього простору займає важливе місце у системі краєзнавчої роботи. Вона сприяє духовно-етичному вихованню молоді, оскільки, повертаючи до читання молоді, передбачає збереження духовної спадщини, дбайливе ставлення до Батьківщини, у тому числі й «малої».

У просвітницькій краєзнавчій роботі шкільних бібліотек умовно можна виокремити три основні тематичні комплекси: *еколого-природознавче, краєзнавство, історичне краєзнавство, літературно-мистецьке краєзнавство*. Заходи з краєзнавства спрямовані на виховання поваги до книги, формування національної свідомості, любові до рідної землі, готовності до праці й захисту Вітчизни, передачі молодому поколінню надбань нашого народу, багатства духовної культури, формування особистих рис громадянина України. Вивчення культурної спадщини рідного краю, його звичаїв, традицій, обрядів, народних ремесел, організація і проведення народних свят, українських вечорниць, релігійних свят посідають одне з головних місць у краєзнавстві. Велику увагу важливо приділити популяризації **історико-краєзнавчої літератури** про пам'ятки культури, народну творчість, місцевий фольклор як найважливіший засіб естетичного й патріотичного виховання молоді. Видатний педагог В. О. Сухомлинський з цього приводу писав: «Та найголовніше питання, яке не давало мені спокою протягом усіх років роботи, це питання про те, як ввести маленьких школярів у великий світ суспільного життя, як домогтися того, щоб кожна дитина бачила не тільки своє село, місто, красу річки, на берегах якої пройшло її раннє дитинство, а й величезний, неосяжний світ своєї Батьківщини?».

Красназнавча робота вчить дітей відчувати напружений трудовий ритм країни, розуміти та правильно оцінювати факти і явища повсякденного життя. Красназнавство слід розглядати як багатогранну діяльність – освітньо-пізнавальну, пошуково-дослідну, суспільно корисну.

Нині красназнавство – найпатріотичніша наука, переживає духовне піднесення, здійснюється пошук нових форм, розширюється коло завдань, уточнюється їх зміст. Красназнавчі знання необхідні не тільки суспільству в цілому або групам людей, а й кожній людині, яка має знати, хто вона і звідки походить. Адже людина, яка пам'ятає про своє коріння, є більш свідомою, достойною, сильною й інтелігентною.

Для забезпечення ефективної організації красназнавчої роботи шкільний бібліотекар має дотримувати таких вимог: вивчати інформаційні потреби користувачів, формувати актуальні красназнавчі інформаційні ресурси (на традиційних та електронних носіях), організовувати обслуговування запитів користувачів на основі сучасних інформаційних технологій, зокрема використовувати мультимедійні технології, які дають можливість на якісно новому рівні вивчати різні сторінки історії в зручній для учнів формі – у вигляді графіків, таблиць, діаграм, екранних картинок, а також для статистичної оцінки історичних фактів і порівняння різних об'єктів за певним параметром. Ефективність цього залежить від того, наскільки бібліотекар сам є красназнавцем, наскільки чітко він здатний визначити об'єкти дослідження, форми і зміст роботи, зважаючи на вікові особливості учнів, їх загальний кругозір, рівень знань і вмінь.

Задля сприяння реалізації зазначених проблем щогорічний Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек відбуватиметься під гаслом **«Красназнавство в шкільній бібліотеці: нові традиції та цінності»**.

Головна мета Всеукраїнського місячника – сприяння поглибленню пізнавального інтересу учнів до рідного краю як складової України, виховання у них поваги і шанобливого ставлення до історико-культурної спадщини, пробудженню почуття національної свідомості, любові та поваги до своєї Батьківщини.

У місячнику братимуть участь шкільні бібліотекарі, представники обласних, районних державних адміністрацій, органів управління освітою, директори закладів освіти, вчителі, методисти з бібліотечних фондів, фахівці-красназнавці, працівники музеїв, громадські діячі. До проведення масових заходів рекомендується залучати місцеві засоби масового інформування.

Загальний науково-методичний супровід організації та проведення Всеукраїнського місячника шкільних бібліотек здійснюватимуть Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України та головний координаційний науково-методичний центр мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України.

Результати місячника висвітлюватимуться на Всеукраїнському вебінарі.

Кращі матеріали з досвіду роботи шкільних бібліотек відповідно до заявленої тематики (презентації, відеоролики, буктрейлери) розміщуватимуться на порталі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського на сторінці «Бібліотечному фахівцю» в рубриці «Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек».

РЕКОМЕНДОВАНІ ЗАХОДИ В РАМКАХ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО МІСЯЧНИКА ШКІЛЬНИХ БІБЛІОТЕК

Рекомендуємо методистам з бібліотечних фондів, бібліотекарям закладів загальної середньої освіти спільно з педагогічними колективами, батьками та громадськими організаціями провести змістовну роботу щодо організації в рамках Всеукраїнського місячника заходів, які сприятимуть збагаченню духовності особистості завдяки засвоєнню надбань культури рідного краю, вихованню в учнівської молоді патріотичних почуттів, гордості за свою рідну землю, шанобливого ставлення до історії і традицій.

У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

- ✓ *круглі столи*: «Мій край – моя історія жива», «Рідний край – гордість моя», «Знатні люди краю» (про славетних земляків);
- ✓ прес-конференція: «Історії забуті сторінки»;
- ✓ *бесіди*: «Від красназнавства до краєлюбства», «Історія роду – історія нашого народу»;
- ✓ *диспути*: «Пам'ятаймо нашу історію», «Хто ми, звідки родом?»;

- ✓ **Дні краєзнавчої літератури:** «Літературне мистецтво рідного краю», «Казками та легендами повіто рідний край»;
- ✓ **День краєзнавства:** «У звичаях, традиціях народу ти душу України впізнавай»;
- ✓ **краєзнавчі ранки:** «Подорож у давнину», «Пам'ятаємо історію рідного краю», «Рідне місто пізнаю»;
- ✓ **краєзнавчі екологічні години:** «Земля квітучої краси», «Я бережу твою природу, бо в мене, земле, ти одна», «Природні парки: гордість та краса», «Шумлять дерева мого краю»;
- ✓ **народознавчі вечори:** «Натхненне слово про рідний край», «Відкрий для себе рідний край»;
- ✓ **фольклорні вечори:** «Наші фольклорні обереги»;
- ✓ **краєзнавча тусовка** «Ти в серці, вічна і єдина, моя маленька Батьківщино!»;
- ✓ **краєзнавчий променад:** «Люблю той світ, що отчим краєм зветься»;
- ✓ **вернісаж** «Рушникове диво», «Народні промисли краю»;
- ✓ **краєзнавчі вікторини:** «Краю мій, тут я живу», «Пам'ять рідної землі» «Вивчай і знай свій рідний край!»;
- ✓ **турнір знавців літератури краю:** «Лицарі слова», «Наша історія літературними стежками», «Поетичні голоси мого краю»;
- ✓ **брейн-ринг (турнір) краєзнавців:** «Ми знаємо все про край, де ми живемо!», «Дні й роки – історії кроки»;
- ✓ **родинні краєзнавчі конкурси:** «Мій родовід і край»;
- ✓ **фотоконкурс:** «Чудовий край – чудової краси!»;
- ✓ **конкурс віршів:** «Про природу тихим словом», «Природа у поезії»;
- ✓ **підготовка відеороликів та презентацій:** «Рідне місто (село, район) – через призму екології»;
- ✓ **краєзнавчі подорожі:** «Барви осені», «Заповідні місця мого краю», (екскурсії в музеї, подорожі на природу, відвідування парків);
- ✓ **День бібліотворчості:**
 - робота (створення саморобок: ляльок-мотанок, оберегів, прикрас (витинанка, декупаж, аплікація, оригамі, колаж, квілінг, пап'є-маше);
 - **майстер-класи:** «Веселі ідеї»;
- ✓ **підготовка рекламно-іміджевої продукції краєзнавчої тематики:** плакатів, листівок;
- ✓ **нон-стоп:** (non-stop – у перекладі з англійської – той, що іде без зупинки) цикл заходів заявленої тематики, що проводяться протягом дня на перервах між уроками:
 - **бук кросинг з літератури з краєзнавчої тематики:** «Передай книжку другу»;
 - **смайл-опитування:** «Що таке краєзнавство?»;
 - **інформаційний паркан:** протягом дня в бібліотеці на імпровізованому паркані учні й вчителі розміщують короткі інформаційні повідомлення, вислови, малюнки, світлини за тематикою Всеукраїнського місячника);
 - демонстрація тематичних відеороликів;
- ✓ **опитування або анкетування читачів:** «Мій вклад у розвиток рідного краю» (приклад питань для анкети: що ти зробив і що міг зробити корисного для захисту природи?, який свій вчинок ти вважаєш найгіршим у ставленні до природи?, що, на твою думку, люди могли б зробити корисного для охорони навколишнього середовища?);
- ✓ **підготовка й розповсюдження тематичних рекомендаційних списків** (у вигляді буклетів, закладок), що інформуватимуть про літературу з краєзнавчої тематики;
- ✓ **організація книжкових виставок (у тому числі віртуальних):** виставка-подорож «Блакитні очі Батьківщини», «Стежками рідного краю»; виставка-панорама «Немає кращої землі, ніж та, що зветься рідним краєм», **виставка-історична подорож** «Відкрий для себе рідне місто», «Подорож у давнину»; **виставка-експозиція** «Краєзнавчий портрет міста (району)»; **виставка-вернісаж** «Природа мого краю в минулому і сьогодні»; виставка-реклама «Нові матеріали про рідний край»; виставка-спогад «Мій край – моя історія жива»;
- ✓ написання літописів, оформлення альбомів, кутків та кімнат народознавства;
- ✓ **формування тематичних папок з краєзнавчої тематики:** «Історичний портрет рідного краю», «Скарбниця багатвікової мудрості», «Це цікаво знати»;
- ✓ пошук старовинних книг, періодичних видань, світлин, речей побуту, вишивок, зразків одягу тощо;

- ✓ організація благодійної акції з поповнення фонду шкільної бібліотеки актуальною літературою краєзнавчої тематики;
- ✓ *інтерактивний кардмейкінг*: виготовлення листівок, присвячених Всеукраїнському місячнику шкільних бібліотек;
- ✓ розміщення на інформаційному стенді навчального закладу, сайті (блозі) бібліотеки матеріалів з теми Всеукраїнського місячника;
- ✓ відзначення кращих читачів бібліотеки, які долучилися до організації та проведення місячника.

Активна участь шкільних бібліотекарів усіх областей України у Всеукраїнському місячнику *«Краєзнавство в шкільній бібліотеці: нові традиції та цінності»* сприятиме консолідації зусиль шкільних бібліотек України в актуалізації таких питань:

- розвиток масового краєзнавчого руху в Україні, відродження краєзнавства як галузі наукової та практичної діяльності;
- пробудження у школярів глибокого інтересу до історії та літератури рідного краю;
- виховання у молоді любові до України та поваги до її історії, почуттів патріотизму, відповідальності за долю своєї країни;
- розширення знань про історію, культуру, екологію свого краю, його видатних людей, що сприяє активізації дитячого читання;
- охорона та раціональне використання природних багатств і культурної спадщини;
- посилення тяги до знань.

Бібліотечне краєзнавство **Рекомендаційний бібліографічний список**

1. Законодавча і нормативна база

1. **Про затвердження нормативно-правових актів**, які регламентують порядок організації туристсько-краєзнавчої роботи : наказ М-ва освіти і науки України від 2 жовт. 2014 р. № 1124 // Офіц. вісн. України. – 2014. – № 89. – Ст. 2563. – Текст документа представлено також в інтернеті: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1340-14#Text>.
2. **Про затвердження Положення** про Всеукраїнський зліт юних туристів-краєзнавців : наказ М-ва освіти і науки України від 5 черв. 2013 р. № 684 // Офіц. вісн. України. – 2013. – № 50. – Ст. 1808. – Текст документа представлено також в інтернеті: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1046-13#Text>.
3. **Про затвердження Положення** про Всеукраїнський конкурс на кращу Туристсько-краєзнавчу експедицію учнівської молоді з активним способом пересування „Мій рідний край” : наказ М-ва освіти і науки, молоді та спорту України від 4 лют. 2013 р. № 80 // Офіц. вісн. України. – 2013. – № 20. – Ст. 683. – Текст документа представлено також в інтернеті: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0286-13#Text>.
4. **Про затвердження Положення** про Всеукраїнську координаційно-методичну раду з питань розвитку дитячо-юнацького туризму, краєзнавства й екскурсій : наказ М-ва освіти і науки України від 11 трав. 2004 р. № 379 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 21. – Ст. 1480. – Текст документа представлено також в інтернеті: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0665-04#Text>.
5. **Про затвердження Положення** про Всеукраїнську краєзнавчу експедицію учнівської молоді „Моя Батьківщина – Україна” : наказ М-ва освіти і науки, молоді та спорту України від 4 лют. 2013 р. № 81 // Офіц. вісн. України. – 2013. – № 20. – Ст. 684. – Текст документа представлено також в інтернеті: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0287-13#Text>.
6. **Про затвердження Положення** про центр, будинок, клуб, бюро туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді, туристсько-краєзнавчої творчості учнівської молоді, станцію юних туристів : наказ М-ва освіти і науки України від 19 груд. 2002 р. № 730 // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 2. – Ст. 55. – Текст документа представлено також в інтернеті: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0010-03#Text>.
7. **Проект Положення про краєзнавчу діяльність державних і комунальних бібліотек** [Електронний ресурс] / М-во культури України // М-во культури та інформ. політики України : [вебпортал]. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2015. – Режим доступу:

http://mincult.kmu.gov.ua/document/244920490/Proekt_polojennya_pro_kraeznavchu_diyalnist.doc, вільний (дата звернення: 15.06.2021). – Назва з екрана.

8. **Кисельова, В.** Оновлення нормативної бази бібліотечного краєзнавства як актуальна проблема методичної діяльності / В. Кисельова, О. Михайлова // Бібліотека і книга у контексті часу : Тема року: „Публічна бібліотека в соціокультурному просторі регіону” : зб. наук. ст. II міжнар. наук.-практконф., 17–18 квіт. 2008 р., м. Київ / Нац. парлам. б-ка України. – Київ : [б. в.], 2008. – С. 56–59. – Текст статті представлено також в інтернеті: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=7476>.

2. Теоретико-методологічні та бібліографічні засади краєзнавства в бібліотеках

9. **Бугрій, В. С.** Проблема визначення вихідних понять теорії шкільного краєзнавства / В. С. Бугрій // Філософія науки: традиції та інновації. – 2014. – № 2. – С. 106–113. – Бібліогр.: 17 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <https://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/502/1/Problema%20vyznachennia%20vykhkhidnykh%20poniat.pdf>.
10. **Бугрій, В. С.** Розвиток системи шкільного краєзнавства в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Бугрій Володимир Станіславович ; наук. консультант Євтух М. Б. ; Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. – Луганськ, 2013. – 40 с. – Бібліогр.: с. 33–37.
11. **Бугрій, В. С.** Теоретико-методологічні засади шкільного краєзнавства в незалежній Україні / Бугрій В. С. // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. пр. / Київ. нац. лінгвіст. ун-т. – Київ, 2011. – Вип. 44. – С. 126–129. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Tpkov_2011_44_39.pdf.
12. **Бугрій, В. С.** Форми і методи краєзнавчої роботи у сучасній українській школі / В. С. Бугрій // Педагогічні науки : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – С. 105–112. – Текст статті представлено також в інтернеті: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/7998/1/Buhrii_Formy.pdf.
13. **Гудимова, Н.** Краєзнавча діяльність бібліотеки: історія і сьогодення / Н. Гудимова, І. Цуріна // Шкіль. б-ка. – 2010. – № 7. – С. 49–53.
14. **Деякі аспекти краєзнавчої роботи бібліотек [Електронний ресурс] :**(метод. поради) / склала Т. Сватула, Херсон ОУНБ ім. Олесь Гончара // Херсон. обл. універс. наук. б-ка ім. Олесь Гончара : [вебсайт]. – Електрон. дані і прогр. – Херсон, [б. р.]. – Режим доступу: https://lib.kherson.ua/kr_rob-1.htm, вільний (дата звернення: 16.06.2021). – Назва з екрана.
15. **Деякі аспекти краєзнавчої роботи бібліотеки ПТНЗ : метод. порадник на допомогу бібліотекарям ПТНЗ /** Навч.-метод. центр проф.-техн. освіти Херсон. обл. ; [укладач Андрейко Ярослава Іванівна]. – Херсон : [Б. в.], 2010. – 23 с. – Текст посібника представлено також в інтернеті: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiM67r205_xAhVRpIsKHQwdCnUQFjAFegQIDBAE&url=http%3A%2F%2Fmethodcenter.ks.ua%2Fdocs%2Fnode9%2Fmb1.doc&usg=AOvVaw3iRMoxYySfeM15Dw7H9JdO.
16. **Дубенчук, Л. Г.** Краєзнавство як дійовий засіб патріотичного виховання молоді [Електронний ресурс] : завдання і зміст краєзнавчої роботи в бібліотеках / Л. Г. Дубенчук // Краєзнавча робота бібліотек : матеріали заоч. семінару / Обл. універс. наук. б-ка ім. Олесь Гончара [та ін.] ; уклад. Т. Л. Сватула. – Електрон. дані. – Херсон, 2003. – Режим доступу: https://lib.kherson.ua/kr_rob-2.htm, вільний (дата звернення: 18.06.2021). – Назва з екрана.
17. **Качур, М. М.** Патріотичне виховання молодших школярів засобами художнього краєзнавства : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Качур Мирослава Михайлівна ; Ін-т проблем виховання АПН України. – Київ, 2010. – 20 с. – Текст автореферату представлено також в інтернеті: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC/2010/10kmmzhk.zip.

18. **Кельбас, О.** Розвиток творчої особистості засобами краєзнавства : метод. рек. / Ольга Кельбас ; [ред. Наталія Ребрик ; худож. ред. Світлана Ялч] ; Закарпат. ін-т післядиплом. пед. освіти, Від. освіти Іршав. держадмін. – Ужгород : Гражда, 2009. – 118, [1] с.
19. **Краєзнавча робота в бібліотеках України** : інформ. бюл. Вип. 29 / М-во культури України, Нац. іст. б-ка України ; [підгот.: В. П. Кисельова, І. В. Чеховська]. – Київ: [Нац. іст. б-ка України], 2018. – 155 с. – Текст видання представлено також в інтернеті: https://nibu.kyiv.ua/media/uploads/2019/05/10/buletен_vyp_29_2018.pdf.
29-й випуск інформаційного бюлетеня „Краєзнавча робота в бібліотеках України” містить результати наукового дослідження „Сучасні бібліотечні проекти з краєзнавства: стан реалізації та перспективи розвитку”. За підсумками дослідження узагальнено основні здобутки регіональних бібліотек у проектній роботі в краєзнавчому напрямі та надано рекомендації щодо її удосконалення.
20. **Краєзнавча робота в бібліотеках України** : інформ. бюл. Вип. 30. Сучас. організац. структура і кадр. забезпеч. краєзнавчої діяльності в регіон. б-ках України / М-во культури України, Нац. іст. б-ка України ; [підгот.: В. П. Кисельова, О. В. Покропивна]. – Київ : [Нац. іст. б-ка України], 2019. – 84 с. – Текст видання представлено також в інтернеті: https://nibu.kyiv.ua/media/uploads/2019/12/16/krznav_bul30_MfKHExd.pdf.
21. **Краєзнавча робота в бібліотеках України** : інформ. бюл. Вип. 31. Біобібліогр. ресурси регіон. б-к України у системі інформ. забезпеч. біогр. дослідж. про видат. діячів краю: сучасний стан, тенденції / М-во культури та інформ. політики України, Нац. іст. б-ка України ; [підгот.: В. П. Кисельова, О. В. Покропивна]. – Київ : [Нац. іст. б-ка України], 2020. – 177 с. – Текст видання представлено також в інтернеті: https://nibu.kyiv.ua/media/uploads/2020/12/10/krznavbul2020_t_31.pdf.
22. **Краєзнавча робота шкільних бібліотек: на вістрі часу** [Електронний ресурс] : метод. зб. / КВНЗ „Херсонська академія неперервної освіти” Херсон. облради, КЗ „Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки” ; [уклад.: Н. Ф. Попова, О. В. Неннова, С. А. Паламарчук]. – Електрон. дані. – Херсон : [Б. в.], 2014. – 51 с. – Режим доступу: <https://ru.calameo.com/read/002270782e50e76eb160a>, вільний (дата звернення: 15.06.2021). – Назва з екрана.
23. **Краєзнавчі бібліографічні посібники бібліотек України** : 2011–2015 : бібліогр. покажч. / М-во культури України, Нац. іст. б-ка України ; [упоряд. О. В. Михайлова]. – Київ : [Нац. іст. б-ка України], 2017. – 167 с. – Текст видання представлено також в інтернеті: https://nibu.kyiv.ua/media/uploads/2019/03/14/krznav4_bf_posibn_bibl_ukr.pdf.
24. **Кузнецова, М. М.** Класифікація бібліотечних електронних ресурсів з краєзнавства як платформа функціонування їхньої цілісної системи / Марина Кузнецова // Вісн. Кн. палати. – 2009. – № 6. – С. 24–28. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2009_6_11.
25. **Кузнецова, М. М.** Комунікаційно-корпоративні ресурси з краєзнавства як результат діяльності бібліотечних об'єднань у регіоні / М. М. Кузнецова // Вісн. Харків. держ. акад. культури : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури. – Харків : ХДАК, 2011. – Вип. 33. – С. 91–100. – Бібліогр.: 33 назви. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2011_33_11.
26. **Кузнецова, М. М.** Корпоративні умови формування системи краєзнавчих електронних ресурсів бібліотек України / М. Кузнецова // Вісн. Кн. палати. – 2008. – № 10. – С. 20–23. – Бібліогр.: 6 назв.
Виявлено та проаналізовано основні корпоративні умови формування системи краєзнавчих електронних бібліотечних ресурсів у мережі інтернет. Обґрунтовано перспективні напрями їх розвитку в електронному середовищі публічних бібліотек України.
27. **Кузнецова, М. М.** Методологічні підходи до системного формування краєзнавчих електронних ресурсів бібліотек як складової соціально-комунікаційного простору регіону/ М. М. Кузнецова // Вісн. Харків. держ. акад. культури : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури. – Харків : ХДАК, 2012. – Вип. 36. – С. 148–156. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2012_36_17.

28. **Кузнецова, М. М.** Системне формування краєзнавчих електронних ресурсів бібліотек як складової соціально-комунікаційного простору регіону : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Кузнецова Марина Миколаївна ; Харків. держ. акад. культури. – Харків : [б.в.], 2011. – 21 с. – Бібліогр.: 25 назв.
29. **Кушнарченко, Н. М.** Бібліотечне краєзнавство : підручник / Н. М. Кушнарченко. – Київ : Знання, 2007. – 502 с. – (Вища освіта XXI століття). – Текст підручника представлено також в інтернеті: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2019/425061.pdf.
30. **Левченко, М. І.** Книжкові виставки з питань краєзнавства: орієнтовна тематика / [М. І. Левченко] // Шкіл. б-ка плюс. – 2018. – Квіт. (№ 7/8). – С. 5. – Ст. із вид.: Роль шкільної бібліотеки в національно-патріотичному вихованні учнівської молоді : зб. метод. матеріалів / [упоряд.: Ворфлік Л. В., Жеребкіна З. Г. ; за заг. ред. Л. Д. Покроєвої, С. Є. Вольянської] ; Харків. акад. неперерв. освіти. – Харків, 2017. – 235 с. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2017/10/The_role_of_the_school_library_in_national-patriotic_education_2017.pdf.
31. **Левченко, М. І.** Краєзнавство як дійовий засіб патріотичного виховання молоді: завдання роботи бібліотеки / Левченко М. І. // Шкіл. б-ка плюс. – 2018. – Квіт. (№ 7/8). – С. 2–5. – Бібліогр.: с. 5. – Ст. із вид.: Роль шкільної бібліотеки в національно-патріотичному вихованні учнівської молоді : зб. метод. матеріалів / [упоряд.: Ворфлік Л. В., Жеребкіна З. Г. ; за заг. ред. Л. Д. Покроєвої, С. Є. Вольянської] ; Харків. акад. неперерв. освіти. – Харків, 2017. – 235 с. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2017/10/The_role_of_the_school_library_in_national-patriotic_education_2017.pdf.
32. **Любовець, Н. І.** Мемуарний потенціал ресурсів бібліотечного краєзнавства / Надія Іванівна Любовець // Українська біографістика : зб. наук. пр. Ін-ту біограф. дослідж. / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – Вип. 12. – С. 359–376. – Текст статті представлено також в інтернеті: <http://biography.nbu.gov.ua/data/vidannya/12/JRN/PDF/21.pdf>.
- Розглянуто питання розвитку бібліотечного краєзнавства в контексті української мемуаристики та новітніх інформаційно-комунікаційних процесів. Наголошено на необхідності наповнення ресурсів бібліотечного краєзнавства матеріалами особового походження (мемуари, листи тощо), залучення громадських ініціатив та органів місцевої влади до створення унікальних контентних ресурсів на платформах бібліотек.*
33. **Мартинюк, М.** Форми та методи впровадження національного краєзнавства в школі / М. Мартинюк // Зб. наук. пр. / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Умань : [Б. в.], 2007. – Ч. 2. – С. 143–147 : іл.
34. **Михайлова, О. В.** До питання про сучасну регламентацію краєзнавчої бібліотечної діяльності / О. В. Михайлова // Державна історична бібліотека України: історія, сучасність, майбутнє : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., приуроч. до 70-річчя заснування Держ. іст. б-ки України, 24–25 верес. 2009 р. / ДЗ „Нац. іст. б-ка України”, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Укр. центр культур. досліджень. – Київ : Арістей, 2009. – С. 126–129.
35. **Науково-методичні рекомендації** з виявлення, відбору та опрацювання краєзнавчих документів для бази даних „Історія міст і сіл України” / Нац. іст. б-ка України ; [підгот. Н. О. Волошінська]. – Вид. 2-ге, випр. і допов. – Київ : [б. в.], 2019. – 87 с. – Бібліогр.: 22 назви. – Текст видання представлено також в інтернеті: <https://nibu.kyiv.ua/media/uploads/2020/03/11/2019-3.pdf?fbclid=IwAR2vNaIFP-PQNoENvUuBpvenpzsqtEpgMgm5k9tjGWcTwzMNiHgyQVen9k>.
36. **Науково-методичні рекомендації** з виявлення, відбору та опрацювання краєзнавчих документів для бази даних „Історія міст і сіл України”. Дод. 1. Геогр. назви : (станом на 01.01.2021) / Нац. іст. б-ка України ; [підгот. Н. О. Волошінська, О. В. Михайлова]. – Київ : [Нац. іст. б-ка України], 2021. – [10] с. – Текст видання представлено також в інтернеті: https://nibu.kyiv.ua/media/uploads/2021/04/13/met_rec_ims_d1.pdf.
37. **Науково-методичні рекомендації** з опрацювання документів для електронного ресурсу „Адміністративно-територіальний устрій України. Зміни і доповнення” / Нац. іст. б-ка України ; [підгот. Н. О. Волошінська]. – Київ : [Нац. іст. б-ка України], 2019. – [21] с. – Текст видання представлено також в інтернеті: https://nibu.kyiv.ua/media/uploads/2019/09/19/metod_rek_bd_atu.pdf.

38. **Науково-методичні рекомендації** з опрацювання документів для електронного ресурсу „Адміністративно-територіальний устрій України. Зміни і доповнення”. Дод. 1. Адмін. одиниці станом на 01.01.2021 / Нац. іст. б-ка України ; [підгот.: Н. О. Волошінська, О. В. Михайлова]. – Київ : [Нац. іст. б-ка України], 2021. – [13] с. – Текст видання представлено також в інтернеті: https://nibu.kyiv.ua/media/uploads/2021/04/27/atu_mr2021.pdf.
39. **Низовий, М. А.** „Бібліотечне краєзнавство” – так що ж це таке? / М. А. Низовий // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія – 2010. – № 1. – С. 46–56. – Бібліогр.: 20 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2010_1_9.
Проаналізовано сутність і значення терміна „бібліотечне краєзнавство” і межі його використання в бібліотечно-бібліографічній діяльності.
40. **Основи краєзнавства**: підруч. для студентів вищ. навч. закл. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна; за ред. О. П. Реєнта; [редкол.: О. П. Реєнт та ін.]. – Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. – 275 с. – Бібліогр. у кінці глав.
41. **Остапчук, Ю. А.** Сучасний стан і перспективи розвитку краєзнавчих каталогів та картотек бібліотек вищих навчальних закладів / Ю. А. Остапчук // Державна історична бібліотека України: історія, сучасність, майбутнє: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., приуроч. до 70-річчя заснування Держ. іст. б-ки України, 24–25 верес. 2009 р. / ДЗ „Нац. іст. б-ка України”, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Укр. центр культур. досліджень. – Київ: Арістей, 2009. – С. 135–137.
42. **Пилипака, О.** Від бібліотечного краєзнавства до бібліотечної регіоналістики: стан та перспективи досліджень / О. Пилипака // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, НАН України, Асоц. б-к України. – Київ: [НБУВ], 2018. – Вип. 50: Оптимізація бібліотечної діяльності у розвитку національного інформаційного простору. – С. 498–508. – Бібліогр.: 24 назви. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2018_50_39.
Розглянуто основні напрями теоретичних досліджень та практичної діяльності в сучасному вітчизняному бібліотечному краєзнавстві. Виокремлено та описано історичне, етнографічне, літературне та культурно-мистецьке краєзнавство як основні взаємодоповнюючі напрями досліджень.
43. **Позашкільний туризм і краєзнавство в Україні: історія та сьогодення** / [авт. кол.: М. Гоменюк, Н. Гончар та ін.; авт.-упоряд.: Наталя Савченко, Михайло Косило, Олександр Наровлянський]; Укр. держ. центр туризму і краєзнавства учнів. молоді. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2010. – 407 с.: фотогр.
44. **Попова, Н. Ф.** Краєзнавча робота в бібліотеці / Наталія Попова // Шкіль. бібл.-інформ. центр. – 2014. – № 3. – С. 40–49.
45. **Прокопчук, В. С.** Шкільне краєзнавство: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Прокопчук; [ред. О. С. Кришук]; М-во освіти і науки України, Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. – Київ: Кондор, 2011. – 336 с. – Бібліогр.: с. 321–324. – Текст посібника представлено також в інтернеті: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D1%87%D1%83%D0%BA%20%D0%92.%D0%A1..pdf>.
46. **Розман, І. І.** Краєзнавча спрямованість діяльності бібліотеки в сучасних умовах / **Розман Ірина Іллівна, Курило Олександра Йосипівна, Луца Маріанна Василівна** // Наук. вісн. Мукачів. держ. ун-ту. Серія „Педагогіка та психологія”: зб. наук. пр. / Мукачів. держ. ун-т. – Мукачево: Вид-во МДУ, 2017. – Вип. 1 (5). – 79–81. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdupp_2017_1_24.
47. **Суржанська, О. В.** Ведення краєзнавчого довідково-бібліографічного апарату / О. В. Суржанська // Шкіль. бібліотекар. – 2011. – № 2. – С. 6–11. – Бібліогр.: 7 назв.
48. **Теорія, методика і практика бібліотечного краєзнавства: бібліогр. покажч.**: (2007–2016) / М-во культури України, Нац. іст. б-ка України; [упоряд.: В. П. Кисельова, Т. С. Кудласевич]. – Київ: [Нац. іст. б-ка України], 2017. – [192] с. – Текст видання представлено також в інтернеті: https://nibu.kyiv.ua/media/uploads/2019/03/14/tmp_biblkznav2017.pdf.
49. **Тишкевич, К. І.** Краєзнавчий інформаційний ресурс у бібліотеках України для юнацтва / К. І. Тишкевич // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2017. – № 2. – С. 53–

57. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2017_2_9.

Стаття присвячена питанню вивчення краєзнавчої інформації, забезпечення доступу до інформаційного ресурсу краю, його інтеграції й популяризації серед місцевих громад. Розглянуто питання ролі краєзнавчого інформаційного ресурсу в бібліотеках України для юнацтва у формуванні видавничого продукту для молоді.

50. **Харів, Н. В.** Сухомлинський про красу рідного краю як джерело патріотичної свідомості / Наталія Харів // Наук. вісн. Чернівець. ун-ту: зб. наук. пр. / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці: Рута, 2007. – Вип. 345: Педагогіка та психологія. – С. 183–188. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <https://cyberleninka.ru/article/n/v-suhomlinskiy-pro-krasu-ridnogo-krayu-yak-dzherelo-patriotichnoyi-svidomosti/viewer>.

51. **Шаталова, Н. В.** Школьнаябиблиотекакаккраеведческийинформационный центр / Н. В.Шаталова// Шкіл б-ка. – 2006. – № 5. – С. 82–87.

52. **Шевченко, М.** Краєзнавчі документи: пріоритетний об'єкт оцифрування / Марина Шевченко // Вісн. Кн. палати. – 2020. – № 1. – С. 34–38. – Бібліогр.: 24 назви. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2020_1_10.

У статті розглянуто проблему збереження та поширення документної спадщини України. Зосереджено увагу на роботі обласних універсальних наукових бібліотек (ОУНБ) як регіональних інформаційно-культурних центрів. Зазначено, що їх головним завданням в умовах інформатизації залишається збереження документів краєзнавчого характеру, тобто формування „документної пам'яті регіону”. Наведено склад краєзнавчих фондів ОУНБ, що репрезентують розвиток певного регіону в різних аспектах – суспільно-політичному, економічному, культурно-мистецькому тощо, зумовлюючи їх унікальність як об'єкта оцифрування. Наголошено, що створення електронних копій краєзнавчих документів має бути пріоритетним напрямом в інформаційній та культурно-просвітницькій діяльності вітчизняних ОУНБ.

53. **Шматоваленко, А. В.** Модель довідково-бібліографічного забезпечення популяризації краєзнавчої літератури в шкільній бібліотеці / А. В. Шматоваленко // Наша шк. – 2009. – № 1. – С. 55–57. – Бібліогр.: 7 назв.

2.1. Навчальні програми

54. **Навчальна програма з позашкільної освіти дослідницько-експериментального напрямку „Історичне краєзнавство”** [Електронний ресурс]: основ. рівень, 2 р. навчання: схвалено для використання в позашк. навч. закл. (лист ІМЗО від 08.07.2019 № 22.1/12-Г-591; протокол засід. наук.-метод. коміс. з позашк. освіти наук.-метод. ради з питань освіти МОН від 26.06.2019 № 2) / Коляда І. А., Камбалова Я. М. // Навчальні програми / Комун. установа „Сарненський центр професійного розвитку педагогічних працівників” Сарнен. міськради. – Електронні дані. – Сарни, [2019]. – Режим доступу: https://rada.info/upload/users_files/43769786/f1fad6282aa8ad9cd054ab4260fe0aa1.pdf, вільний (дата звернення: 16.06.2021). – Назва з екрана.

55. **Навчальні програми** [Електронний ресурс]: турист.-краєзнав. напрям // Навчальні програми / Комун. установа „Сарненський центр професійного розвитку педагогічних працівників” Сарнен. міськради. – Електронні дані. – Сарни, [2017–2019]. – Режим доступу: <http://sarny.cprpp.org.ua/navchalni-programi-08-36-13-02-02-2021/>, вільний (дата звернення: 16.06.2021). – Назва з екрана. – Із змісту: Географічне краєзнавство / Копилець Є. В., Омельченко Д. Г., Геологічне краєзнавство / Скриль І. А., Історичне краєзнавство / Скриль І. А., Юні туристи-краєзнавці / Омельченко Д. Г., Економічне краєзнавство / Фурманюк О. О., Археологічне краєзнавство / Кухарська О. М., Екологічне краєзнавство / Шелегеда В. І., Юні екскурсанти / Дюдя Л. Ю., Костенко Н. М.

56. **Програми з позашкільної освіти: туристсько-краєзнавчий напрям.** Вип. 1 / Д. О. Бондарчук [та ін.]; ред. Н. В. Савченко; наук. кер. О. В. Биковська; упоряд.: О. Д. Наровлянський, Д. Г. Омельченко; М-во освіти і науки України, Укр. держ. центр туризму і краєзнавства учнів. молоді. – Київ: [Б. в.], 2015. – 134 с. – Бібліогр. у кінці розд.

2.2. Збірники матеріалів конференцій

57. **Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України** : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 12 листоп. 2015 р. / Нац. іст. б-ка України, Нац. спілка краєзнавців України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв ; [редкол.: Скорохатова А. В. та ін. ; ред.: Кудласевич Т. С., Чеховська І. В.]. – Київ : [Нац. іст. б-ка], 2015. – 270 с. (III Краєзнавчі читання пам'яті Петра Тронька). – Текст видання представлено також в інтернеті: https://nibu.kyiv.ua/elfond/III_krajeznavchi_chytannja_Konferenccija_2015/III_krajeznavchi_chytannja_Konferenccija_2015.pdf.
58. **Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України** : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 2 листоп. 2017 р. / Нац. іст. б-ка України, Нац. спілка краєзнавців України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв ; [редкол.: Скорохатова А. В. та ін. ; ред.: Кудласевич Т. С., Поліщук М. А.]. – Київ : [Нац. іст. б-ка], 2017. – 250 с. (IV Краєзнавчі читання пам'яті Петра Тронька). – Текст видання представлено також в інтернеті: https://nibu.kyiv.ua/media/uploads/2019/03/14/4_kraeznav_chitannya_zbirnyc_2017.pdf.
59. **Дитячо-юнацький туризм і краєзнавство в Україні** : досвід, проблеми, пошук : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 18–19 листоп. 2010 р. / М-во освіти і науки України, Укр. держ. центр туризму і краєзнавства учнів. молоді ; [за заг. ред. Завгородньої Т. К., Косила М. Ю., Савченко Н. В.]. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2010. – 143 с. – Бібліогр.: с. 140.
60. **Краєзнавча робота бібліотек** : матеріали заоч. семінару / **Обл. універс. наук. б-ка ім. Олеса Гончара**, Обл. б-ка для юнацтва ім. Б. Лавренюва, Обл. б-ка для дітей ; [уклад. Т. Л. Сватула; відп. ред. Л. і Зелена]. – Електрон. дані. – Херсон : [Б. в.] 2003. – Режим доступу: https://lib.kherson.ua/kr_rob.htm, вільний (дата звернення: 18.06.2021). – Назва з екрана.
61. **Участь бібліотек у збереженні культурної спадщини та відновленні історичної пам'яті народу** : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 7 листоп. 2019 р. : до 80-річчя Нац. іст. б-ки України / М-во культури, молоді та спорту України, Нац. іст. б-ка України, Нац. спілка краєзнавців України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв ; [за заг. ред. О. П. Реєнта ; редкол.: А. В. Скорохатова, С. І. Смілянець, О. В. Михайлова та ін.]. – Київ : [б. в.], 2019. – 349 с. : іл. – (V Краєзнавчі читання пам'яті Петра Тронька). – Текст видання представлено також в інтернеті: <http://www.nibu.kiev.ua/files/v-nibu80-2019.pdf>.

3. Досвід краєзнавчої роботи бібліотек

62. **Артюх, Л.** Шкільна бібліотека – інформаційний центр шкільного краєзнавства : [досвід роботи б-ки Шпитків. ЗОШ І–ІІІ ст. Києво-Святошин. р-ну Київ. обл.] / Любов Артюх // Шкіль. бібліо-інформ. центр. – 2014. – № 3. – С. 19–25. – Бібліогр.: 8 назв.
63. **Баженов, Л. В.** Наукова бібліотека Кам'янець-Подільського державного університету – осередок краєзнавства та історико-регіональних досліджень Поділля (1991–2007 рр.) / Л. В. Баженов // Наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту. Сер.: Бібліотекознавство. Книгознавство / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т. – Кам'янець-Подільський : [б. в.], 2008. – Вип. 1. – С. 182–186. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/220/Наукові_праці_Кам'янець-Подільського_національного_університету._Серія._Бібліотекознавство._Книгознавство._Випуск_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
64. **Бібліотечне краєзнавство** / Хмельниц. нац. ун-т, Наук. б-ка ; [редкол.: О. О. Мацей, С. А. Молчанова, О. О. Костюк ; голов. ред. О. Б. Айвазян]. – Хмельницький : [ХНУ], 2016. – 37 с. – (Бібліотека в освітньому просторі : інформ. бюл. [для працівників б-к ВНЗ III–IV р. а. держ. форми власності Хмельниц. обл.] ; № 21). – Текст видання представлено також в інтернеті: http://lib.khnu.km.ua/about_library/metodob/Buleten21/buleten21.pdf.
65. **Веселовська, О. В.** Зведений краєзнавчий каталог наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / О. В. Веселовська // Наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Наук. б-ка. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. – Вип. 2. – С. 563–567. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npkpnuiobk_2010_2_63.

66. **Виховую зерна духовності**: [іст.-краєзнав. клуб „Заграва”] / авт.-упоряд. Гриняк Ніна; рецензент Сімончук Т. Ю. // Шкіл. б-ка плюс. – 2016. – Квіт. (№ 7/8). – С. 23–31.
67. **Вовк, В. В.** Шкільна бібліотека та краєзнавство / Вовк В. В. // Шк. б-ка плюс. – 2018. – Квіт. (№ 7/8). – С. 8–9. – Ст. із вид.: Роль шкільної бібліотеки в національно-патріотичному вихованні учнівської молоді: зб. метод. матеріалів / [упоряд.: Ворфлік Л. В., Жеребкіна З. Г.; за заг. ред. Л. Д. Покроєвої, С. Є. Вольянської]; Харків. акад. неперерв. освіти. – Харків, 2017. – 235 с. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2017/10/The_role_of_the_school_library_in_national-patriotic_education_2017.pdf.
68. **Волошінська, Н.** Краєзнавчі ресурси Національної історичної бібліотеки України: (за результатами дослідж.) / Ніна Волошінська // Бібл. планета. – 2020. – № 4. – С. 10–14.
Статтю присвячено результатам дослідження контенту та інформаційного потенціалу краєзнавчих ресурсів Національної історичної бібліотеки України, зокрема й електронного мультиресурсу „Історія міст і сіл України”, які допомагають задовольнити науково-дослідні, інформаційні, освітні потреби користувачів та бібліотечних фахівців.
69. **Волян, Н.** Бібліотечний проект „Живе краєзнавство” / Наталія Волян // Бібл. форум: історія, теорія і практика. – 2015. – № 2. – С. 20–21.
У статті висвітлено досвід роботи Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки зі створення краєзнавчої експозиції „Рівненщина літературна” та впровадження краєзнавчої екскурсійної діяльності.
70. **Гаркуша, В. В.** Бібліотечне краєзнавство в системі роботи шкільних бібліотек / В. В. Гаркуша // Шкіл. бібліотекар. – 2014. – № 9. – С. 2–6.
71. **Гирба, А. В.** Краєзнавча робота як пріоритетний напрямок діяльності педагогічного колективу та шкільного бібліотекаря (з досвіду роботи Губівської загальноосвітньої школи I–III ступенів імені Дем’яна Бедного) / А. В. Гирба // Пед. вісн. – Кіровоград, 2014. – № 1/2. – С. 123–126. – Текст статті представлено також в інтернеті: <http://koippo414.at.ua/ld/1/102...pdf>.
72. **Дікунова, О. А.** Формування системи бібліографічних електронних ресурсів з краєзнавства (на прикладі бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету) [Електронний ресурс] / Дікунова Олена Анатоліївна // Сучасні завдання та пріоритети діяльності бібліотек вищих навчальних закладів: шлях інновацій: матеріали наук.–практ. інтернет–конф., Ужгород, 15–19 черв. 2020 / ДВНЗ „Ужгородський національний університет”, Наук. б-ка. – Електрон. дані. – Ужгород, 2020. – Режим доступу: [https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/29401/1/ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ БІБЛІОГРАФІЧНИХ_ЕЛЕКТРОННИХ.pdf](https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/29401/1/ФОРМУВАННЯ_СИСТЕМИ_БІБЛІОГРАФІЧНИХ_ЕЛЕКТРОННИХ.pdf), вільний (дата звернення: 1.02.2021). – Назва з екрана.
73. **Етенко, Н. Ю.** Фактографічні конструкції в інформаційній роботі бібліотеки вишу: краєзнавчі доробки / Етенко Наталія Юріївна, Оре Тетяна Анатоліївна // Бібл. Меркурій. – 2019. – Вип. 2 (22). – С. 35–43. – Бібліогр.: 11 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <http://vislib.onu.edu.ua/article/view/180289>, http://nbuv.gov.ua/UJRN/libmer_2019_2_4.
У статті йдеться про досвід Наукової бібліотеки Харківського національного університету радіоелектроніки в краєзнавчому напрямі щодо створення довідкових біографічних видань на основі фактографічної (архівної) інформації, яка зберігається в підрозділах вишу.
74. **Зайко, С.** Book-квест як новий формат краєзнавчої гри для молоді / Світлана Зайко // Бібл. форум: історія, теорія і практика. – 2020. – № 1. – С. 10–13.
Стаття репрезентує досвід Центральної міської бібліотеки ім. М. Л. Кропивницького ЦБС для дорослих м. Миколаєва з організації та проведення вуличних book-квестів як інтерактивного формату популяризації краєзнавчої літератури та знань серед молоді міста.
75. **Зуб, Л. Д.** Використання краєзнавчого потенціалу в роботі шкільного бібліотекаря / Л. Д. Зуб // Шкіл. б-ка. – 2010. – № 2. – С. 53–56.
76. **Зушман, М. Б.** Колекція „Буковинензія” як одна з перлин Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича / М. Б. Зушман // Вісн. Одес. нац. ун-ту: Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса: ОНУ, 2017. – Т. 22, вип. 2 (18) 2017. – С. 152–158. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <http://vislib.onu.edu.ua/article/view/118255>.
У статті розглянуто краєзнавчу складову Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, зокрема колекцію „Буковинензія”, що має

загальнодержавне значення. „Буковинензія” – це документи, які стосуються університету, рукописи, праці видатних науковців, що були пов’язані з Буковиною та Чернівцями, краєзнавчі календарі, підшивки газет різними мовами – німецькою, румунською, польською, а також підшивки „Буковини” – першої україномовної газети в Чернівцях.

77. **Ісаєнко, О.** Пошукові можливості Краєзнавчого електронного мультиресурсу „Історія міст і сіл України” / Олександр Ісаєнко // Вісн. Кн. палати. – 2016. – № 3. – С. 23–27. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2016_3_9.

Розглянуто пошукові можливості, структуровані за відповідними пошуковими полями Краєзнавчого електронного мультиресурсу „Історія міст і сіл України”, формування якого відбувається в межах проекту „Бібліотечно-культурологічний зведений інтегрований краєзнавчий електронний мультиресурс «Історія міст і сіл України»”, який 2014 р. започаткували фахівці Національної історичної бібліотеки України.

78. **Караман, Т.** Формування патріотичних цінностей у студентської молоді бібліотечними формами роботи / Тетяна Караман // Бібл. форум: історія, теорія і практика. – 2016. – № 2. – С. 39–40.

У статті розкрито роль бібліотеки закладу вищої освіти в процесі формування патріотичних цінностей у молоді. На прикладі роботи бібліотеки Криворізького металургійного інституту розглянуто різнопланові національно-патріотичні заходи, які проводяться в контексті краєзнавчої роботи, що сприяє вихованню громадянина-патріота.

79. **Кисельова, В.** Сучасні бібліотечні проекти з краєзнавства: стан реалізації та перспективи розвитку / В. Кисельова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, НАН України, Асоц. б-к України. – Київ : [НБУВ], 2018. – Вип. 50 : Оптимізація бібліотечної діяльності у розвитку національного інформаційного простору. – С. 297–307. – Бібліогр.: 16 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2018_50_24.

Національна історична бібліотека України як методичний центр краєзнавчої бібліотечної роботи у 2018 р. провела наукове дослідження „Сучасні бібліотечні проекти з краєзнавства: стан реалізації та перспективи розвитку”. Мета статті – на основі результатів цього дослідження узагальнити основні здобутки регіональних бібліотек України у проектній роботі з краєзнавчого напрямку і стисло висвітлити рекомендації щодо її удосконалення.

80. **Кисельова, В.** Формування краєзнавчих баз даних як перспективний напрям розвитку інформаційного забезпечення краєзнавства / В. Кисельова, О. Михайлова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ : [Б. в.], 2007. – Вип. 19. – С. 94–99. – Бібліогр.: 7 назв.

Проаналізовано практичні аспекти створення автоматизованих бібліографічних баз даних краєзнавчого спрямування у Національній історичній бібліотеці України.

81. **Климчук, Л. В.** Інформаційні потреби користувачів краєзнавчих документів Поділля / Людмила Климчук // Вісн. Кн. палати. – 2011. – № 7. – С. 19–23. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2011_7_8.

Подано узагальнені результати соціологічного дослідження складу та структури краєзнавчих інформаційних потреб викладачів та студентів Кам'янець-Подільського національного університету.

82. **Климчук, Л. В.** Краєзнавчі інформаційні потреби користувачів: зміст та документальне забезпечення / Л. В. Климчук // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Сер.: Бібліотекознавство. Книгознавство / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. Наук. б-ка. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. – Вип. 2. – С. 567–579. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npkpnuiobk_2010_2_64.

У статті розглянуто інформаційні потреби сучасного краєзнавства Поділля. Подано узагальнені результати соціологічного дослідження складу та структури краєзнавчих інформаційних потреб користувачів Державного архіву Хмельницької області.

83. **Климчук, Л. В.** Структура і зміст краєзнавчих інформаційних потреб користувачів / Л. В. Климчук // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2013. – № 4. – С. 12–20. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2013_4_5.

Стаття містить узагальнені результати соціологічного дослідження змісту структури та документного забезпечення інформаційних потреб користувачів з краєзнавчої інформації.

84. **Книш, А. М.** Краєзнавча робота наукової бібліотеки Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка як складова патріотичного виховання студентської молоді [Електронний ресурс] / Книш А. М. // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського : зб. наук. пр. / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Електрон. дані. – Київ, 2017. – Вип. 6. – С. 98–103. – Бібліогр.: 15 назв. – Режим доступу: <http://journals.dnpb.gov.ua/article/view/121304>, вільний (дата звернення: 21.05.2019). – Назва з екрану.
85. **Книш, А.** Рідкісні видання – невичерпне джерело краєзнавчої інформації / Антоніна Книш // Бібл. форум: історія, теорія і практика. – 2019. – № 2. – С. 23–24.
- У статті висвітлено досвід створення краєзнавчих електронних баз даних рідкісних та цінних фондів у Науковій бібліотеці Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка.*
86. **Когут, В. О.** Шкільна бібліотека як осередок краєзнавчого та екологічного виховання / В. О. Когут // Шкіл. б-ка плюс. – 2008. – Листоп. (№ 21/22). – С. 26–28. – Бібліогр.: с. 28.
87. **Когут, В. О.** Щоб не замулювались джерела пам'яті: шкільна бібліотека як осередок краєзнавчого та екологічного виховання : [досвід роботи б-ки Тернівської ЗОШ І–ІІІ ст.] / В. О. Когут // Пед. вісн. – Кіровоград, 2014. – № 1/2. – С. 127–129. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://koippo414.at.ua/_ld/1/103_...pdf.
88. **Корчака, Т. А.** Бібліотечне краєзнавство в роботі з дітьми : [досвід роботи зав. б-ки Канів. ЗОШ І–ІІІ ст. № 1] / Т. А. Корчака // Шкіл. б-ка плюс. – 2016. – Серп. (№ 15/16). – С. 2–7.
89. **Костенко, М. О.** Формування національної самосвідомості читачів : (заходи українознавчої тематики) / М. О. Костенко // Шкіл. бібліотекар. – 2017. – № 1. – С. 10–15.
90. **Кравченко, С. Ф.** Краєзнавча робота шкільної бібліотеки / С. Ф. Кравченко // Шкіл. бібліотекар. – 2012. – № 4 (квіт.). – С. 2–7. – Бібліогр.: 16 назв. – Дод.: бібл. урок „Ми – громадяни своєї Батьківщини”; вікторина „Люби і знай свій рідний край”.
91. **Крючкова, Н. Д.** Історико-краєзнавче дослідження періодичних видань ХІХ – початку ХХ ст. відділу рідкісних видань бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Н. Д. Крючкова // Наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Сер.: Бібліотечознавство. Книгознавство / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка; [редкол.: С. А. Копилов, Л. В. Климчук та ін.]. – Кам'янець-Подільський, 2018. – Вип. 5. – С. 97–100. – Текст статті представлено також в інтернеті: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/1925/Naukovi-pratsi-K-PNU-im.I.-Ohienka-Seriia-bibliotekoznavstvo-knyhoznnavstvo-Vyp.5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
92. **Мартюшова, О.** Нетрадиційні форми краєзнавчої роботи публічних бібліотек : [досвід роботи ЦБС м. Сум] / Олена Мартюшова // Бібл. форум України. – 2011. – № 1. – С. 31–34.
93. **Мезенцева, Н. В.** Краєзнавство як складова національно-патріотичного виховання молоді / Н. В. Мезенцева // Шкіл. б-ка плюс. – 2018. – Квіт. (№ 7/8). – С. 10–12. – Ст. із зб.: Роль шкільної бібліотеки в національно-патріотичному вихованні учнівської молоді : зб. метод. матеріалів / [упоряд.: Ворфлік Л. В., Жеребкіна З. Г.; за заг. ред. Л. Д. Покроєвої, С. Є. Вольянської]; Харків. акад. неперерв. освіти. – Харків, 2017. – 235 с. – Стаття доступна також в інтернеті: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2017/10/The_role_of_the_school_library_in_national-patriotic_education_2017.pdf.
94. **Михайлова, О.** Краєзнавчі веб-ресурси регіональних бібліотек на сайті Національної історичної бібліотеки України / Ольга Михайлова, Інна Чеховська // Бібл. вісн. – 2013. – № 6. – С. 16–20. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2013_6_6.
- Публікація ознайомлює з розробленим фахівцями відділу історичного краєзнавства Національної історичної бібліотеки України путівником краєзнавчих вебресурсів регіональних бібліотек – першою спробою в Україні забезпечити централізований доступ до краєзнавчого контенту на бібліотечних сайтах.*
95. **Мозгова, Л.** Інновації у формуванні краєзнавчих ресурсів для дітей / Лариса Мозгова // Бібл. форум: історія, теорія і практика. – 2016. – № 4. – С. 36–39.

У статті висвітлено досвід краєзнавчого напрямку діяльності Житомирської обласної бібліотеки для дітей з використанням інноваційних методик та мультимедійних технологій.

96. **Опарієнко, І. А.** Шкільна бібліотека – центр краєзнавчої інформації: [досвід роботи бібліотекаря Ревнів. ЗОШ I–III ст. Бориспіль. р-ну Київ. обл.] / І. А. Опарієнко // Шкільн. б-ка плюс. – 2010. – Берез. (№ 5). – С. 4–9.
97. **Смирнова, Е.** Особенности краеведческой деятельности библиотек вузов: [опыт работы б-ки Мариупольского гос. ун-та] / Елена Смирнова // Бібл. форум України. – 2010. – № 3. – С. 23–25. – Библиогр.: 11 назв.
98. **Тіткова, С.** Перспективні напрямки краєзнавчої роботи бібліотеки закладу вищої освіти / Тіткова Світлана // Бібліотека закладу вищої освіти в умовах трансформаційних змін: відкрита наука, відкритий доступ, цифрова педагогіка: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Полтава, 20–21 верес. 2018 р.) / Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка, Бібліотека ім. М. А. Жовтобрюха, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського [та ін.]; [редкол.: Степаненко М. І. та ін.]. – Полтава, 2018. – С. 104–108. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті представлено також в інтернеті: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/10754>.

У статті розглянуто бібліотечну краєзнавчу роботу та її перспективні напрями. Розкрито окремі надбання бібліотеки імені М. А. Жовтобрюха Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

99. **Тогобицька, Л.** Виховання інформаційної культури засобами краєзнавства: [досвід роботи дит. б-к Сумщини] / Лілія Тогобицька // Світ дит. б-к. – 2012. – № 4/5. – С. 53–55. – Текст статті представлено також в інтернеті: https://chl.kiev.ua/svit_pdf/SDB-2012-4-5.pdf.
100. **Хіміон, Г.** Краєзнавчий проект „Прикарпаття – мій рідний край” / Галина Хіміон // Шкільн. бібл.-інформ. центр. – 2014. – № 3. – С. 26–28.

Висвітлено питання краєзнавчої роботи бібліотеки Стримбівської ЗОШ I–II ст. Надвірнянської РДА Івано-Франківської області.

101. **Шкира, О. І.** Творча галерея „Душа моєї землі” / О. І. Шкира, Л. М. Забарило, Т. Л. Деркач // Шкільн. б-ка. – 2008. – № 2. – С. 78–84.

У статті йдеться про краєзнавчу роботу бібліотеки ДВНЗ „Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет”, поінформовано про проведення виставки „Душа моєї землі”, репрезентовано реферативний огляд виставки „Переяславу – 1100”

102. **Шкира, О. І.** Формування бібліотекою краєзнавчих баз даних як передумова інформаційного забезпечення краєзнавчої роботи Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди / О. І. Шкира // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського / АПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ: Четверта хвиля, 2008. – Вип. 1: Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України. – С. 200–207. – Текст статті представлено також в інтернеті: <http://journals.dnppb.gov.ua/article/view/72196>.